

Anmeldelser

Feltbiologi

Esbern Warncke. 302 sider, talrige fotos og illustrationer, indb. Gyldendal, København, 2008. ISBN 978-87-02-05975-5. Pris kr. 199 i Naturbutikken.

Esbern Warncke fra Biologisk Institut ved Århus Universitet har i mange år arbejdet med feltbiologi, og denne bog er en stærkt udvidet og revideret udgave af *Feltbiologens Håndbog*, som han i 1996 udgav på Gads Forlag. Indledningsvis forklares nogle økologiske grundbegreber, mens hovedteksten starter med et afsnit om vegetationsbeskrivelse af et område, som giver mange gode tips om f.eks. frekvensanalyser. Her, som overalt i bogen, anskueliggøres teksten gennem fotos af det udstyr, som omtales. Under behandlingen af dyrelivet omtales indsamlingsteknikker m.m., og selv ringmærkning får et par ord med på vejen. På en helside er vist to menneskelige fodaftryk i henholdsvis muldjord og skovbunden i en nåleskov, hvor alle smådyr inden for aftrykkets periferi er markeret. Det er ganske imponerende tal, for muldjordens vedkommende 1151572 og for nåleskovens 3118006. At nåleskoven har over dobbelt så mange dyr er forbavsende, men skyldes først og fremmest tre millioner encellede dyr mod "kun" én million på muldjorden.

Et interessant afsnit handler om dataopsamling med computer, som bagest i bogen følges op med adresserne på nogle nyttige søgemaskiner. I det hele taget giver bogen et væld af praktiske anvisninger, på måling af strømhastighed i vandløb, måling af en skrånings hældning vha. klinometer, udtagning af jordprøver, m.m.m. Dertil en ti siders indføring i statistik og et afsnit med tips til litteratursøgning, og naturforvaltning får også et par ord med på vejen.

Jeg kan varmt anbefale denne bog til alle, der går med planer om at starte en feltbiologisk undersøgelse.

Johannes Erritzøe

Bowerbirds: Nature, Art, History

Clifford B. Frith og Dawn W. Frith. 304 sider, utallige farvefotos og illustrationer, indb. Eget forlag, Malanda 2008. ISBN 97818764-3631. Pris € 47,50 hos Lynx i Barcelona.

Clifford Frith er bl.a. kendt fra to bøger i OUPs serie "bird families of the world": *The birds of paradise* (1998) og *The bowerbirds* (2004). Sammen med hustruen har han altid været fascineret af løvhyttefuglene, om hvilke parret har skrevet 64 afhandlinger og nu, med denne bog, en mere populær fremstilling.

Løvhyttefuglenes "kulturhistorie" begynder i november 1839. Under sin jordomrejse med HMS *Beagle* (samme tur hvor Charles Darwin var med) fandt John Lort Stokes

en "hytte" af en løvhyttefugl, som han formodede måtte være lavet en indfødt kvinde for at glæde sine børn. Senere beskrev John Gould disse hytter og indførte termen *bower*, som kom til at give familien dens engelske navn, selv om familien også rummer monogame arter, der ikke bygger disse *bowers*. Det er heller ikke alle *bowers*, der har nogen lighed med hytter, men uanset udformningen fungerer de som centrum i hannens spilleplads og tjener til at lokke hunner til. Som regel udsmykkes de med diverse skatte, såsom blomster, fjer, sten, sneglehuse og i dag ofte ting frembragt af mennesker; nogle "maler" også hyttens vægge. Alt dette og meget mere, både om fuglene og om udforskningen af dem, kan man finde i bogen.

Foruden den velskrevne tekst er bogen udstyret med fotos af meget høj kvalitet, alle taget af forfatterne, samt med genoptryk af J.W. Hart's og J.G. Keuleman's farvetavler fra Richard Bowler Sharpe's i dag meget kostbare og derfor lidet kendte *Monograph of the Paradisidae, or Birds of Paradise, and Ptilonorhynchidae, or Bowerbirds* (1891-1898).

Jeg kan varmt anbefale bogen til alle med interesse for denne fuglefamilie. For dem, der allerede har monografien *The Bowerbirds* fra OUP, er den et fint supplement i kraft af den historiske udredning og de overdådige illustrationer. For nylig vandt den Whitley Natural History Book Award.

Johannes Erritzøe

Birds of Peru

Thomas S. Schulenberg, Douglas F. Stotz, Daniel F. Lane, John P. O'Neill & Theodore A. Parker III. 656 sider, 304 farvetavler, hft. Christopher Helm, London. 2007. ISBN 978-0-691-04915-1. Pris kr. 299 i Naturbutikken.

Peru er et af de mest spændende lande for en ornitolog. Da John P. O'Neill i 1961 begyndte at arbejde med Perus fugle, var der "kun" kendt 1542 fuglearter fra landet, i dag er tallet 1792, og der er stadig mange sorte pletter på landkortet. Theodore Parker, som var en eminent feltornitolog, blev tidligt involveret i arbejdet, men omkom ved et flystyrt i 1993. Senere kom de tre sidste forfattere med på holdet.

Ved vurderingen af bogen er det nærliggende at sammenligne med *A field guide to the birds of Peru* (J.E. Clements & N. Shany 2001). Begge bøger vejer godt 1 kg, lidt i overkant for en uindbundet felthåndbog – man kan undre sig over hvor lang tids brug de holder til. Clements klarer sig med 283 sider plus 128 tavler mod nærværende bogs 656 sider, inkl. 304 farvetavler. Illustrationerne i Clements (af Dana Gardner og Eustace Barnes) er ret stereotype og livløse, mens det modsatte kan siges om tavlerne i nærværende bog (de

fleste udført af Dale Dyer, Daniel F. Lane, Lawrence B. McQueen, John P. O'Neill og N. John Schmitt), der er fremragende, og det store antal giver plads til større og mere detaljerede afbildninger af flere dragter (ikke blot adulte hanner).

I begge bøger er artsbeskrivelserne meget kortfattede. Stemmerne i Clements er klaret på den måde, at der henvises til katalognummeret fra American Birding Association på den cassette/CD, hvor man kan finde en optagelse fra pågældende art, mens den aktuelle bog både giver en beskrivelse af stemmen og en mere komplet referenceliste over stemmeoptagelser. I Clements findes beskrivelser af de enkelte arters forekomst og udbredelse i Peru, men ingen kort; nærværende bog har udmærkede kort med brug af forskellige farver for standfugle og trækfugle m.m.

Går rejsen til Peru kan der ikke være megen tvivl om, at Schulenberg m.fl. skal med på turen.

Johannes Erritzøe

The birds of Turkey

Guy M. Kirwan, Kerem Boyla, Peter Castell, Barbaros Demirci, Metehan Özen, Hillary Welch & Tim Marlow. 512 sider, 80 farve- og 7 s/h-fotos, mange udbredelseskort, indb. Christopher Helm, London, 2008. ISBN 978-1-4081-0475-0. Pris kr. 559 i Naturbutikken.

Tyrkiet er blevet en *love affair* for ikke så helt få ornitologer i tidens løb. H. Kumerloev gennemrejste Tyrkiet på kryds og tværs og skrev utallige artikler herom, kulminerende med *Zur Kenntnis der Avifauna Kleinasiens* (1961), der i de følgende årtier blev en bibel for ornitologer med tyrkiske interesser. I 1992 udgav Max Kasperek en lille bog, *Die Vögel der Türkei*, der nærmest var en opdatering af Kumerloeves arbejde, og desuden publicerede han nogle egne rapporter. *Songbirds of Turkey* (1995) af Keen Roselaar er et meget grundigt zoogeografisk og taksonomisk værk. Samme år udkom *A birdwatchers' guide to Turkey* af I. Green og N. Moorhouse. Og få har rejst så meget i Tyrkiet, og skrevet så mange artikler herom, som førsteforfatteren til den nærværende bog.

Der yngler 291 fuglearter i Tyrkiet, og i alt er der set 463 arter. Dertil kommer nogle, hvis optræden i landet er tvivlsom. Bogens måske vigtigste bidrag er dens ret store (8 × 4,5 cm) og detaljerede udbredelseskort, hvor forskellige gråtoner angiver standfugle, yngletrækfugle, vintergæster og gennemtrækkende gæster; fund af sjældne arter angives med punkter. I artsteksterne omtales underarterne i landet, hvoraf der kan være adskillige (f.eks. fem af Skovskaden), hvilket næppe kan overraske med tanke på landets størrelse (780 000 km²) og varierende landskabsformer og klimaforhold. Øvrige afsnit handler om status og udbredelse, yngleforekomst og ynglebiologi. Afhængigt af arten fylder hele omtalen fra nogle få linier til et par sider, men de fleste får omkring en side. De 80 farvefotos viser et udsnit af arterne

og nogle karakteristiske landskabstyper. Bogen afsluttes med 31 siders referenceliste.

Et par udpluk af indholdet er, at Hvidhovedet And er aftaget i antal som følge af både dræning og jagt; ved Burdur Gölü skulle der således i vinteren 1992/93 være skudt cirka 1000. Eremitibisens eneste koloni i landet, i Birecik, forsvandt som bekendt i 1989 grundet giftsprøjtninger, men man har siden ved menneskelig indgriben fået genindført en lille bestand, således at der i dag skulle være 50-60 fritflyvende individer, der dog er delvist afhængige af fodring.

Jeg kan varmt anbefale bogen til fuglekiggere, der agter at besøge Tyrkiet. Husk blot at supplere den med en gængs felthåndbog til artsbestemmelsen.

Johannes Erritzøe

Handbook of the Birds of the World

Josep del Hoyo, Andrew Elliott & David Christie (red.). Vol. 12, Picathartes to Tits and Chickadees. 815 sider, 56 farvetavler, utallige farvefotos og udbredelseskort, indb. Lynx Edicions, Barcelona, 2007. ISBN 84-96553-42-6. Pris kr. 1795 i Naturbutikken.

De senere bind af HBW er udkommet med ret præcis ét års mellemrum, så med 16 planlagte bind skulle man nu kunne sætte dato på afslutningen af dette kæmpeværk, hvis eksistens de fleste læsere vil være bekendt med (næsten alle tidligere bind i er anmeldt i DOFT). Serien er overalt blevet modtaget med begejstring, og projektets succes har inspireret forlaget til at påbegynde udgivelsen af et tilsvarende værk om pattedyrene.

I lighed med de tidligere bind indledes bogen med et "forord", som i realiteten er en detaljeret udredning af et emne, der er centralt for ornitologien, men som egentlig ikke har nogen klar tilknytning til netop det bind, det bringes i. Denne gang har Kevin J. Caley skrevet om fossile fugle, i alt 46 sider inkl. referencelisten. Her finder man selvfølgelig et afsnit om fuglenes oprindelse, hvor man kan opdatere sin viden, hvis man ikke rigtig har fulgt med i de senere års nyhedsstrøm om fjerklædte dinosaurer; men afsnittet fylder kun godt to sider, så der er tydeligvis meget andet at sige om emnet.

Kun to af familierne i dette bind er repræsenteret i Danmark, nemlig papegøjenæbbene (med Skægmejsen) og mejserne. Langt den største af familierne er timalierne, som omfatter ca. halvdelen af alle de arter, bindet behandler. De øvrige er næsten alle udbredt i den orientalske og/eller australske region.

Tekst og billeder holder samme høje standard, som vi efterhånden har vænnet os til. For første gang i serien indeholder teksten også stof fra internettet, der ikke også er publiceret på mere traditionel vis, dog først efter en kritisk evaluering. De fleste tavler er udførte af H. Burn, C. Rose, N. Arlott og T. Worfolk.

Anbefaling af værket skulle være overflødig.

Johannes Erritzøe

Birds and people: Bonds in a timeless journey

Nigel J. Collar, m. bidrag fra A.J. Long, P.R. Gil & J. Rojo. 360 sider, talrige farvefotos, indb. CEMEX u.å. Pris kr. 295 i Naturbutikken.

Der skal efterhånden meget til, før man bliver imponeret over billederne og indholdet i en ny bog, men dette pragtværk om fugle og folk fra vores internationale partner, BirdLife International, er en klar aspirant. Det er på en gang en betagende "coffee-table-book" og en flot beskrivelse af menneskers forhold til fuglene til alle tider og i alle dele af verden. Bogens nærmest enorme format betyder, at de ofte exceptionelt flotte fotos måler op til 65 cm i bredden og 30 cm i højden, så her er der virkelig plads til såvel de store panoramaer som close-up-billederne.

Bogens forfatter, Nigel Collar, er en af BirdLife Internationals mest fremtrædende ornitologer, og han er vel nok verdens mest prominente fuglebeskytter. Han har således arbejdet for BirdLife International i mere end 26 år og står bag en lang række bøger om truede fuglearter overalt på Jorden. I denne bog folder han sig ud med en enorm indsigt i fuglenes betydning for alt lige fra tro og talemåder til økonomi og livskvalitet. Vidste du f.eks., at fugleinteresserede alene i USA genererer en omsætning på 10 milliarder dollars om året?

Fuglene er uden sammenligning den dyregruppe, der har tiltrukket sig mest opmærksomhed fra menneskets side. Det hænger sammen med deres livlighed, flugt, farver, sang og mangfoldighed samt det simple forhold, at de modsat pattedyrene overvejende er dagaktive. Denne opmærksomhed og disse karakteristika er baggrunden for, at fugle egner sig så godt som indikatorer for naturens og miljøets tilstand. Det er let at få mange mennesker til at være med til at registrere dem, et forhold som også DOF lever højt på.

Det vil føre for vidt her at komme nærmere ind på bogens mange fascinerende oplysninger, men som der står på omslaget: "Fuglene har givet os lærdom og legender, inspiration og billeder, logoer og ledemotiver, fortjener og føde, omeletter og ederfugledun, sport og show, varsler og våben, selskab og status, sang og dans, mode og gødning, videnskab og indsigt, vidundere og glæde; og deres ydelser i form af biologisk kontrol (af insekter) og miljøovervågning er af afgørende betydning og er uerstattelige." Kapitlet om menneskers udnyttelse af fuglene gennem tiderne og de mange ulykker, det har medført, skiller sig ud som så oprivende, at alle der læser det, burde engagere sig i fugle- og naturbeskyttelse resten af livet. Selv en gammel rotte som mig var temmelig rystet.

Bogens mexicanske udgiver, CEMEX – verdens største cement- og betonfabrik – ønsker at manifestere sig som en førende advokat for naturbeskyttelse inden for forretningsverdenen, og denne bog indgår i en serie på i alt 16 bøger om tilsvarende emner.

Køb den, og glæd dig over den på en regnfuld vinterdag. Den er et fund for pengene, og du vil ikke fortryde det.

Hans Meltofte

Også modtaget:**Politikens store fuglebog**

Tommy Dybbro. 392 sider, over 1000 farveillustrationer og mange udbredelseskort, indb. Med indlagt CD. Politikens Forlag, København, 2008. ISBN 978-87-567-8288-3. Pris kr. 299 i Naturbutikken.

Fjerde reviderede udgave, med 100 nye illustrationer der, ligesom de gamle, er udført af Carl Christian Tofte. I alt er 344 danske og skandinaviske fugle beskrevet og illustreret. CD'en indeholder stemmer af 95 almindelige danske fugle.

Øjne

Poul Hansen. 35 sider, mange farvefotos, hft. Natur og Museum nr 1, Naturhistorisk Museum, Århus 2008. ISSN 0028-0585. Pris kr. 60.

Dette er virkelig en øjenåbner! I evolutionens forløb er øjet blevet "opfundet" mange gange. En regnorm har alene nogle lysfølsomme celler i huden og kan kun skelne lys og mørke, men mange dyregrupper har uafhængigt af hinanden udviklet billeddannende øjne.

Skarnbasser og andre møgdyr

Morten D.D. Hansen. 35 sider, mange farvefotos, hft. Natur og Museum nr 2, Naturhistorisk Museum, Århus 2008. ISSN 0028-0585. Pris kr. 60.

Selv en kokasse har sin egen fauna, bl.a. med nogle meget smukke arter som f.eks. den almindelige skarnbasse, der under kokassen graver dybe gange med kamre til afkommet, der lever af koens gødning.

Invasive planter - uønskede arter

Jan Kjærgaard Jensen & Hans Erik Svart. 35 sider, mange farvefotos, hft. Natur og Museum nr 3, Naturhistorisk Museum, Århus 2008. ISSN 0028-0585. Pris kr. 60.

En invasiv plante er en fremmed plante, der er indført af mennesker og breder sig på bekostning af lokale planter. Et godt eksempel herpå er bjørneklo, som der i disse år bruges store summer på at bekæmpe. Vi har ca 3000 vilde plantearter herhjemme, mens der til nu er registreret 2079, der er indført af mennesker. Af disse er 27 nærmere beskrevet.

Rotter

Jens Lodal. 35 sider, mange farvefotos, hft. Natur og Museum nr 4, Naturhistorisk Museum, Århus 2008. ISSN 0028-0585. Pris kr. 60.

Mange kan lide stort set alle dyr, bare ikke rotten. Den gør da også en del skade, kan i visse tilfælde være smittespredere, og – af interesse ikke mindst for dette tidsskrifts læsere – kan den skade og evt. udrydde ørugende fuglebestande. Hæftet fortæller om dens egenskaber, ynglebiologi og adfærd, og om bekæmpelsen af den